

0.1. RELIGION I DANMARK 2012: EN PRÆSENTATION

Velkommen til e-årbogen Religion i Danmark 2012: 4. årgang

I denne version af e-årbogen Religion i Danmark præsenterer vi de indsamlede tal for 2011 fra de godkendte og anerkendte trossamfund. Vi følger som altid listen fra familiestyrelsens hjemmeside, men der kan være enkelte afvigelser, hvor vi har fundet grupper som er nedlagt eller som er fusioneret. I år er der ikke blevet stillet et specielt tematisk spørgsmål til grupperne, i stedet er fokus på udvikling i medlemstal og på de nye grupper, der er kommet til i 2011. Derudover suppleres e-årbogen i år af en ekstra udgivelse med en række baggrundsartikler om godkendte og anerkendte trossamfund i Danmark. Artiklerne er skrevet af studerende og godkendt af forskere fra religionsvidenskab og teologi ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet. Tekster og analyser er åbent tilgængelige som ressourcer for alle med interesse i de forskellige gruppers historie og udvikling.

At måle og veje religion – medlemstal, aktiviteter og hvad der gemmer sig bag tallene

Tomme kirker, flere konfirmander og faldende medlemstal. Det er bare nogle af de historier i medierne, som handler om at tælle religion. I modsætning til sidste års udgave af e-årbogens fokus på [politisk interesse i muslimsk beklædning](#) var det i 2011 Folkekirken, der blev genstand for interesse. Medierne beskrev Folkekirkens aktivitetsniveau, og der blev debatteret, hvorvidt tal og analyser skal danne baggrund for ændrede forhold for kirken. Dette er i nogen grad et skift fra den mere almindelige vinkel, som er på Folkekirkens medlemstal i forhold til debatten om forholdet mellem stat og kirke. Selvfølgelig har der før været fokus på spørgsmålet om "tomme kirker", men det lader alligevel til at aktivitetsniveau nu i højere grad begynder at spille en rolle side om side med emnet "medlemstal". Diskussionen om de måske tomme kirker på Lolland Falster kom bredt ud i medierne og satte fokus på temaet "at tælle religion". Nogle jonglerer med tal og statistik: så og så mange kirker har messefald. Andre fremhæver, at man slet ikke kan tænke sådan om Folkekirken, da dens vigtighed ikke kan måles og vejes. Næsten samtidig kom historien om, at konfirmationstallet er steget, og at flere unge i årgangen lader sig konfirmere end før. To historier, som synes at pege i hver sin retning, når det gælder spørgsmålet om tilknytningen mellem medlemmer og folkekirke.

Medier og politikere lægger op til forandringer og analyser, og ofte med samme pointe: "Vi må først vide noget, før vi kan gøre noget".

Men hvordan får man en brugbar viden om hvordan religion ser ud i Danmark i dag? Det er netop et af de spørgsmål, som spiller en rolle for Center for SamtidsReligion, og som ligger bag udgivelsen af e-årbogen. Tal, statistikker og analyser er centrale for forskningen, og vi har med e-årbogen nu for fjerde år i træk indsamlet oplysninger om både medlemstal og aktiviteter for godkendte og anerkendte trossamfund. Samtidig præsenterer vi også en analyse af Folkekirken tal for 2011. På den måde forsøger vi at imødekomme den stigende interesse for information om Folkekirken og de øvrige trossamfund.

På Center for SamtidsReligion mener vi, at tal om religion er interessante, men samtidigt kan de ikke stå alene. For det første må medlemstal og aktivitetstal altid sættes i forhold til hinanden. I stedet for udelukkende at se på, hvor mange *medlemmer* en gruppe har, må man også se på hvor mange *brugere* der er og hvad deres *aktivitetsmønster* er. Og brugerne har forskellige profiler, fra kernebrugere med en hyppig kontakt til de brugere, som benytter trossamfundets tilbud mindre hyppigt og eventuelt i kombination med andre tilbud. For det andet må man opsøge grupperne og lave mere detaljerede undersøgelser, hvis man skal have et nuanceret og dækkende billede af, hvad der foregår i det enkelte trossamfund. Det gælder uanset, om det er Folkekirken eller Brande Hindu-menighed, man ønsker at vide mere om.

Der er også en anden tendens i forholdet mellem medlemmer og aktivitetsniveau, nemlig at nogle grupper har et tæt match mellem medlemstal og deltagere i deres ugentlige kerneaktiviteter, mens andre har en stor medlemsskare, som ikke alle sammen deltager ved de ugentlige aktiviteter, men kommer til de store højtider. Dette peger på at nogle grupper fungerer primært som kulturreligion, dvs. som ramme omkring de religiøse, etniske kulturelle begivenheder, hvorimod andre grupper har det mønster, at deres medlemmer har store dele af deres sociale og religiøse liv inden for gruppen og identificerer sig meget tæt på gruppens religiøse profil. Nogle kristne grupper kan således have samme deltagerantal ved både ugentlige gudstjenester og de større begivenheder (som f.eks. jul og påske) (f.eks. Copenhagen Community Church og Den evangelisk-lutherske frikirke i Riiskov), mens andre har store udsving mellem deltagerantal ved en søndagsgudstjeneste og en julegudstjeneste (Kong Haakons Kirke Sjømannskirken i København). Vi har ikke fuldstændige tal for Folkekirken mønster, men generelt er billedet her det kulturreligiøse, og det er nok ikke at gå for vidt at sige at der er flere i kirke juleaften, end på en almindelig søndag.

Der er således vigtige informationer at hente i de overordnede tal om medlemmer og aktiviteter. Her kan vi se, hvilke grupper der vokser og hvilke, der bliver mindre. Vi kan se, hvilke grupper, der har en tæt forbindelse med medlemmer og aktiviteter, og hvilke, der danner ramme om en stor gruppe af brugere, som kun benytter dele af trossamfundets udbudte tilbud. I denne udgave af e-årbogen har vi lagt vægt på medlemstal og aktivitetstal. Du kan se en oversigt over medlemstal for alle de godkendte og anerkendte trossamfund, som har ønsket at deltage i vores undersøgelse i tabelform. Derudover kan du læse om aktiviteter og forståelsen af hvad et medlem er, i beskrivelsen af de forskellige trossamfund.

E-årbogen har i år fire artikler, der på hver deres måde sætter fokus på temaet "At tælle religion". Brian Arly Jacobsen, adjunkt ved Aarhus Universitet, tager i sin artikel "Islam i Danmark", fat i spørgsmålet om hvordan man får brugbare tal om muslimske grupper i Danmark. Peter Lüchau, adjunkt ved Syddansk Universitet, har skrevet artiklen "[Folkekirken i tal - 2011](#)", hvor han ser nærmere på spørgsmålet om medlemstal i Folkekirken – og herunder hvem det er der forlader Folkekirken. Helene Ilkjær, ph.d.-stipendiat ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet, har bidraget med artiklen "[Om sikhisme](#)", hvor hun ser sikh-samfundet i Danmark og peger på noget af det, man ikke kan se i tallene, og som kræver yderligere undersøgelser af trossamfundet, f.eks. konflikter om identitet og autoritet. Adjunkt ved religionsvidenskab, Aarhus Universitet, Brian A. Jacobsen sætter med artiklen "[At tælle muslimer](#)" fokus på hvordan man tæller muslimer i en europæisk kontekst. Derudover har vi en artikel af adjunkt Kristine Rasmussen og lektor Nina Rasmussen fra Svendborg Gymnasium. Forfatterne beskriver egne og deres elevers erfaring med at arbejde med samtidsreligion igennem arrangementet "[religionernes dag](#)", hvor de både havde inviteret religionsforskere og repræsentanter for de forskellige trossamfund. Denne artikel er tænkt som inspiration til andre der gerne vil se nærmere på hvordan religion ser ud i dag i forbindelse med undervisning i religion.

Årets e-udgivelse indeholder mere detaljerede informationer om en række trossamfund i Danmark. Center for SamtidsReligion har i 2012 desuden udsendt en bog, der samler, hvad vi ser som de centrale tendenser i Religion i Danmark i dag. Bogen [SamtidReligion – levende religion i en foranderlig verden](#) har artikler om Folkekirkens rummelighed i en nutidig kontekst, om religion på Youtube og i selvhjælpsbøger og en lang række andre fænomener der kendetegner religion lige nu. Du kan læse [bogens introduktion her](#).

De tørre tal fra 2011

Der er 133 godkendte trossamfund, nemlig:

83 kristne grupper

8 hinduistiske grupper

11 buddhistiske grupper

23 muslimske grupper

3 jødiske grupper

5 øvrige (Alevi, Bahai, mandæerne, og to asatroende grupper).

Flere af de kristne og muslimske grupper har en lang række menigheder under sig, det kan man se nærmere på om familiestyrelsens hjemmeside. Der er en række grupper som vi ikke har kunnet indhente tal fra, derfor er analyserne neden for udelukkende baseret på de godkendte/anerkendte trossamfund, som vi har oplysninger fra og giver således ikke et fuldstændigt billede af alle menigheder og grupper. Tallene er indsamlet ved kontakt til trossamfundene selv og er derfor de tal, de har opgivet til os ([yderligere oplysninger om metode og tilgang til arbejdet](#)). Vi har indsamlet en stor mængde oplysninger, og ud fra vurderinger fra forskere med ekspertise inden for de forskellige grupper kan vi give vores analyser af, hvordan religion så ud i Danmark i 2011. For tal om den danske Folkekirke se: <http://www.km.dk/folkekirken/statistik-og-oekonomi/kirkestatistik.html>.

De nye grupper i 2011

Der er kun kommet tre nye grupper på listen i 2011 pr. 1. januar 2012. Det drejer som 3 kristne grupper: den ortodokse Gudsmoders Beskyttelses menighed, City Kirken i Århus, og Faderhuset. De tre kristne grupper, der blev godkendt i 2011 repræsenterer forskellige tendenser i det religiøse landskab i Danmark i dag.

Gudsmoders Beskyttelses menighed er en dansktalende, ortodoks menighed, der har aktiviteter i København og Aarhus. De er det tredje trossamfund med udspring i det russisk-ortodokse miljø, som bliver godkendt i Danmark. De to øvrige er den Russiske-Ortodokse Kirke (Bredgade) og den Russiske-Ortodokse Kirke (Nyhavn, Blommenslyst og Skanderborg). Denne udvikling internt i det ortodokse miljø er interessant i det den peger på, hvordan kontakten til en ny kultur kan spille en rolle i

dannelsen af nye menigheder. Den nyligt godkendte menighed lægger vægt på at være en del af det danske samfund, tydeligst signaleret igennem brugen af dansk som liturgisk sprog, men også i kraft af at medlemmerne i høj grad er etniske danskere. Annika Hvithammar har en artikel i bogen *Tørre Tal om Troen – Religionsdemografi i det 21. århundrede* set på udviklingen i de ortodokse miljøer frem til 2007. Hvithammar peger på, hvordan en af brudfladerne mellem de tre russisk-ortodokse kirker er forholdet til Rusland og den russiske identitet over for en tilknytning til Danmark og en dansk identitet. Kirken i Bredgade har gudstjenester på dansk og græsk ved siden af gudstjenesterne på russisk, hvorimod kirken i Nyhavn har en markeret russisk profil. E-årbogens tal bekræfter at udviklingen fortsætter i denne retning i 2011, i kraft af den yderligere etablering af den dansktalende ortodokse menighed som godkendt trossamfund og med den nye afdeling i Aarhus. Og mønsteret bekræftes også, hvis man ser nærmere på de tre gruppers hjemmesider, hvor Gudsmoders Beskyttelse udelukkende har en hjemmeside på dansk (<http://ortodoks.dk/>), findes kirken i Bredgades hjemmeside på både russisk og dansk (<http://www.ruskirke.dk/dk/dk/HISTORIE.html>). Kirken i Nyhavn har en udelukkende russisksproget hjemmeside (<http://www.ortodoxy.dk/>).

Citykirken i Aarhus repræsenterer et øget samarbejde mellem frikirker med karismatisk præg i en dansk sammenhæng. Citykirken er en sammenlægning mellem tre frikirker i Aarhus. De samarbejder med Pinsekirkerne i Danmark og Apostolsk Kirke og er en del af frikirkenet.dk. Derudover er menigheden Fountain of Life, en assyrisk-kristen gruppe, tilknyttet kirken. Citykirken har også kontakt til Århus Valgmenighed, en folkekirkelig valgmenighed med Indre Missionsk baggrund. Citykirken har markeret sig i det offentlige rum f.eks. igennem en række reklamer på bybusserne i Aarhus. De har udover gudstjenester arrangementer som Sebastians Kleins Zoo-show og tema-gudstjenester som talkshow-gudstjeneste med radiovært og debattør, Iben Thranholm, og kirken signalerer både på sin hjemmeside og igennem disse arrangementer ambitioner om at "sænke tærsklen" for udefrakommende til at komme ind i kirken. Kirken har ligeledes medvirket i gudstjeneste transmitteret af DR:

<http://www.dr.dk/P1/Radiogudstjenesten/udsendelser/2011/06/15091018.htm>.

Faderhuset er en gruppe, som blev kendt af de fleste danskere i forbindelse med sagen om deres køb af det tidligere ungdomshus på Jagtvej i København. Den efterfølgende konflikt mellem ungdomshusets brugere og Faderhuset, og afslutningen med politiauktion og endelige nedrivning af bygningen satte fokus på Faderhuset. Derudover var der en stor medie-interesse for Faderhusets ledere og for spørgsmålet om forholdene for børn inden for gruppen. Efterfølgende flyttede Faderhuset

til Lolland-Falster. Deres nye status som godkendt trossamfund indikerer, at gruppen fortsat har et vist medlemstal og aktivitetsniveau.

Tal og analyser fra 2011

I gruppen af "øvrige" trossamfund, ser vi en udvikling i det mosaiske trossamfund, som går tilbage over en 20-årige periode fra 3312 til 2300. Der er tale om et støt fald over årene. En af de mindre grupper, Bahaierne, er i samme periode gået frem fra 289 til 369. Angående udviklingen i muslimske grupper, henvises der til Brian Arly Jacobsens artikel "[Islam i Danmark](#)" i denne udgave af e-årbogen. Der er ikke kommet nye godkendte muslimske grupper til i 2011.

For de hinduistiske grupper ser vi fortsat en opdeling af denne kategori i migrant-hindu grupper, som Brande Hindumenighed, og grupper, som Brahma Kumaris Åndelige Verdensuniversitet, der på et hinduistisk grundlag primært appellerer til etniske danskere. I denne sidste kategori er der en række brugere, som benytter tilbuddene om meditation, men som ikke nødvendigvis opfatter sig som medlemmer af gruppen. Selvom der er forskel på profilen for de to kategorier, så er der for begge grupper det fællestræk, at medlemstal ikke fortæller meget om det faktiske antal af personer, som bruger gruppen som ramme for deres kulturelle eller religiøse liv. I Brande er der f.eks. mange som kommer i centeret for at deltage i *puja* og frivilligt hjælpe til, men som ikke nødvendigvis er at betegne som medlem. Tendensen med en større gruppe af brugere end det egentlige medlemstal går igen i Brahma Kumaris Åndelige Verdensuniversitet, hvor der kun er 41 medlemmer af trossamfundet og ca. 100 medlemmer i den økonomiske støtteforening, men hvor de i deres mail-database har ca. 3900 personer, som regelmæssigt modtager visdomsord, ugens positive tanke, og nyhedsbreve. Dette understreger tendensen med at man bruger forskellige religiøse traditioner i kombination og i forhold til egne behov, men at man ikke nødvendigvis melder sig ind i et trossamfund og praktiserer fast sammen med en fast gruppe. Dette er således med til at understrege at der bag spørgsmålet om medlemstal gemmer sig et større spørgsmål om det reelle tal for brugere af en bestemt religiøs gruppes tilbud. For en analyse af udviklingen hos Sikh-samfundet i Danmark, se [Helene Ilkjærs artikel](#) i denne e-årbog.

For de buddhistiske grupper er der i forhold til 2010 ingen væsentlige forandringer. Der er således ikke kommet nye godkendte trossamfund til, og antallet er det samme. Det er fortsat de immigrant-buddhistiske grupper, der klart dominerer antalsmæssigt. Således er næsten 88 % af de 7.200 medlemmer af de buddhistiske godkendte trossamfund fra asiatiske oprindelseslande, nemlig Thailand, Vietnam og Burma. Optælling af disse er dog baseret på meget løse antagelser, da ingen af

disse har registreret deres medlemmer, ligesom medlemsbegrebet i det hele taget er meget løst. Flere af disse grupper tæller fx samtlige personer, der i løbet af året skønnes at besøge templerne.

Det religiøse engagement har siden indsamling af data året forinden set en forøgelse af deltagelse i aktiviteter til hverdag (næsten tre gange så mange) og i weekenden (en stigning på 27 %). Til gengæld er antal tilflugter (buddhistisk ritual) faldet til under en fjerdedel. Især sidstnævnte skal tages med et gran salt. Forrige år havde en gruppe medregnet hele 500 tilflugter og i år slet ingen, hvilket kan tilskrives forskellige forståelser af begrebet "tilflugt". Dette forstås af nogle som et enkeltstående overgangsritual i forbindelse med ordination, andre som et periodisk ritual, hvor man konfirmerer sin hengivenhed overfor Buddha, dharma og sangha).

I et større perspektiv er buddhismen blevet en religion med et stabilt medlemstal. Tallet inkluderer dog ikke de grupper, der ikke (endnu) har status som godkendt trossamfund, herunder Soka Gakkai. Alt i alt skønnes der at være omkring 25.000 buddhister i Danmark. Langt de fleste (omkring 80 %) har oprindelse i Asien (primært Vietnam, Thailand, Sri Lanka og Burma), og bruger deres religion som "kulturbuddhister" på samme måde, som de fleste "kulturkristne", dvs. ved deltagelse i højtider og overgangsritualer og med tilknytning til templet og læren som del af en bred, kulturel identitet.

Når det gælder udviklingen i de kristne og kristendomsinspirerede grupper, ser vi som tidligere år grupper, der oplever en støt nedgang. Jehovas Vidner er på 20 år gået fra 16.632 til 14.664 medlemmer. Syvende Dags Adventisterne er gået fra 3092 til 2515.

Samtidig er der også kristne grupper, der er i vækst, såsom Den Apostolske Kirke i Danmark, som er gået fra 2494 medlemmer til 3000 medlemmer på 20 år, og hvor mellemliggende tal indikerer en jævn vækst. En af de kirker, som fortsat er i stor vækst er den Romersk Katolske kirke i Danmark, her er der kommet næsten 10.000 flere medlemmer på 20 år. Denne udvikling skyldes sandsynligvis primært indvandring. Metodistkirken er i fremgang, fra 1509 til 2000, tallene fra Metodistkirken indikere et dyk i den mellemliggende periode ned til ca. 1300 medlemmer. Disse udsving kan muligvis skyldes en forskellig opgørelsespraksis angående om børn tælles med eller ej. Ifølge oplysninger til e-årbogen i år dækker tallet på 2000 kun voksne, døbte medlemmer. Også mindre grupper, som Aalborg Menighedscenter oplever fremgang, som ikke i antal er voldsom, men som procentvis må siges at være en stor fremgang.

Billedet der tegnes af de kristne grupper er således noget broget. Det synes dog stadig at være migration udefra, der primært øger antallet af grupper og antallet af medlemmer og brugere. Denne udvikling kan naturligvis også gå den modsatte vej, således at grupper, hvor den primære etniske gruppe igen forlader landet eller flytter fra det område i Danmark, de hidtil har boet i, kan være med

til at ændre på billedet. Og som de tre forskellige russisk-ortodokse menigheder indikerer så kan også integration være en faktor i, at der opstår nye grupper, når indvandrede religiøse grupper splittes i spørgsmålet om kontakten til den kultur, man har slået sig ned i. Samtidig er der også indikationer i udvikling inden for frikirkemiljøet, og her er det interessant at se på f.eks. Citykirken Århus som en model, hvor flere mindre frikirker går sammen om deres aktiviteter og samtidigt øger deres indsats for at tiltrække nye medlemmer.

Ressourcer:

SamtidsReligion – levende religion i en foranderlig verden, Center for SamtidsReligion, Marie Thomsen og Jørn Borup (red.), Forlaget Univers, 2012.

"De kristne ortodokse menigheder i Danmark – tal fra diasporaen", Annika Hvithammar i *Tørre Tal om Troen, Religionsdemografi i det 21. århundrede*, Margit Warburg og Brian Jacobsen (red.), Forlaget Univers, 2007.

